

D Ó M U R

Héraðsdóms Reykjavíkur, þriðjudaginn 5. júlí 2016, í máli nr. E-2226/2015:

Lánasjóður íslenskra námsmanna

(Sigurbjörn Ársæll Þorbergsson hrl.)

gegn

Z

(Björn Jóhannesson hrl.)

Þetta mál, sem var tekið til dóms 10. maí 2016, er höfðað af Lánasjóði íslenskra námsmanna, kt. 710169-0989, Borgartúni 21, Reykjavík, á hendur Z

Stefnandi krefst þess að dómurinn viðurkenni að rofin sé fyrning þeirrar kröfu sem stefnandi eigi á hendur stefndu samkvæmt skuldabréfi nr. G-116426, útgefnu 25. október 2010, upphaflega að fjárhæð 1.792.129 kr.

Stefnandi krefst málskostnaðar úr hendi stefndu að viðbættum virðisauka skatti á málflutningsþóknun.

Stefnda krefst sýknu af kröfu stefnanda.

Hún krefst jafnframt málskostnaðar úr hendi hans að viðbættum virðisauka skatti eins og málið væri eigi gjafsóknarmál.

Málsatvik

Orsök ágreiningsins, 2. og 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991, sbr. lög 142/2010

Þetta mál snýst um túlkun 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o.fl. Í 2. mgr. 165. gr. var mælt fyrir um hver yrðu afdrif krafna sem ekki greiddust við gjaldþrotaskipti. Fram til 29. desember 2010 hljóðaði 2. mgr. 165. gr. laganna þannig:

Protamaðurinn ber ábyrgð á skuldum sínum sem fást ekki greiddar við gjald þrotaskiptin. Ef kröfu hefur verið lýst við gjaldþrotaskiptin og ekki fengist greidd við þau er fyrningu hennar slitið gagnvart þrotamanninum og byrjar nýr fyrningarfrestur að líða á þeim degi sem skiptunum er lokið, ef krafan var viðurkennd, en ella á þeim degi sem kröfunni var lýst.

Samkvæmt þessu rufu gjaldþrotaskipti fyrningu kröfu og þá hófst nýr fyrningarfrestur sem gat verið 4, 10 eða 20 ár eftir eðli hvernar kröfu, sbr. lög nr. 14/1905, um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda og lög nr. 150/2007, um fyrningu kröfuréttinda.

Með lögum nr. 142/2010 var 165. gr. breytt og við hana bætt þriðju máls greininni. Ákvæði 2. og 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991 hljóða nú svo:

Protamaðurinn ber ábyrgð á skuldum sínum sem fást ekki greiddar við gjald þrotaskiptin. Hafi kröfu verið lýst við gjaldþrotaskiptin og ekki fengist greidd við þau er fyrningu slitið gagnvart þrotamanninum og byrjar þá nýr tveggja ára fyrningarfrestur að líða á þeim degi sem skiptunum er lokið. Þótt kröfu hafi ekki verið lýst við skiptin gildir þessi sami fyrningarfrestur um hana, enda fyrnist hún ekki á skemmri tíma.

Fyrningu krafna sem um ræðir í 2. mgr. verður aðeins slitið á ný með því að kröfuhafi höfði innan fyrningarfrests mál á hendur þrotamanninum og fái þar dóm um viðurkenningu á fyrningarslitum gagnvart honum. Slíka viðurkenningu skal því aðeins veita með dómi að kröfuhafi sýni fram á að hann hafi sérstaka hagsmuni af því að slíta aftur fyrningu, svo og að líkur megi telja á að fullnusta geti fengist á kröfu hans á nýjum fyrningartíma, en að gengnum slíkum dómi gilda almennar reglur um fyrningu hennar. Hafi kröfuhafi fengið tryggingarréttindi fyrir kröfu sinni í eign þrotamannsins áður en frestur skv. 2. mgr. var á enda fyrnist krafa hans þó ekki að því leyti sem fullnusta fæst á henni á síðari stigum vegna þeirra tryggingarréttinda.

Í þessari lagabreytingu felst að þegar bú einstaklings hefur verið tekið til gjaldþrotaskipta styttist fyrningarfrestur allra krafna sem ekki fást greiddar við skiptin og verður tvö ár, burtséð frá því hversu langur hann var fyrir skiptin. Því til viðbótar kemur að kröfuhafi getur ekki rofið fyrningu kröfu sinnar nema dómstóll samþykki það með dómi. Áður nægði kröfuhafa að höfða mál með birtingu stefnu, sbr. 1. gr. laga nr. 14/1905 og 15. gr. laga nr. 150/2007.

Ofan á þetta bætist að dómari má einungis viðurkenna slit fyrningar að kröfuhafi sýni fram á sérstaka hagsmuni af því að rjúfa fyrningu kröfu sinnar svo og að telja megi líkur á því að hann fái fullnustu hennar á nýjum fyrningartíma. Viðurkenni dómstóll að tveggja ára fyrningin sé rofin, verður nýr fyrningartími sá sem hann var í upphafi, fyrir gjaldþrotaskiptin, 4, 10 eða 20 ár.

Stefnda tók námslán árin 2010 og 2011. Bú hennar var tekið til gjaldþrota skipta 14. febrúar 2013. Þá hafði hún ekki lokið námi sínu. Miðað við ráðgerð náms lok hefði hún ekki átt að greiða af námsláninu fyrir en árið 2017 en við skiptalok, 31. maí 2013, hófst fyrning þeirrar fjárkröfu sem stefnandi eignaðist á hendur stefndu við að veita henni lánið og fékkst ekki greidd við gjaldþrotaskiptin.

Álitaefnið er því hvort stefnandi, Lánasjóður íslenskra námsmanna, uppfylli það skilyrði sem 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991 setur fyrir því að rjúfa megi fyrningu kröfu hans á hendur stefnda.

Stefnandi og þau lán sem hann veitir

Allt fram til 1952 þurftu þeir sem vildu stunda framhaldsnám að finna sjálfir leiðir til að kosta það. Þeir gátu þó sótt um styrk skv. lögum nr. 35/1925 væru þeir við nám í erlendum háskólum. Í janúar 1952 voru sett lög nr. 5/1952, um lánasjóð stúdenta, en með lögum nr. 52/1961 var Lánasjóður íslenskra námsmanna

stofnaður. Endurbætur voru gerðar á þeim lögum með lögum nr. 7/1967, um námslán og námsstyrki. Enn á ný voru löginn bætt með lögum nr. 57/1976 með sama nafni svo og lögum nr. 72/1982.

Lög nr. 21/1992, um Lánasjóð íslenskra námsmanna, tóku gildi 29. maí 1992. Það er hlutverk sjóðsins að tryggja þeim sem falla undir löginn tækifæri til náms án tillits til efnahags, sbr. 1. gr. Sjóðnum ber að veita hverjum þeim sem stundar lánshæft nám lán til að standa straum af námi og framfærslu á námstímanum að teknu tilliti til stærðar fjölskyldu námsmannsins.

Frá og með 31. júlí 2009, við gildistöku laga nr. 78/2009, hefur sjóðurinn ekki krafið lántaka um ábyrgðarmenn nema lántaki sé á vanskilaskrá þegar hann sækir um námslánið, sbr. 5. mgr. 6. gr. laga nr. 21/1992.

Ríkissjóður leggur stefnanda til 47% af útlánnum hvers árs en að öðru leyti tekur stefnandi lán á frjálsum markaði til þess að geta veitt lán öllum þeim námsmönnum sem um það sækja. Vextir sem sjóðurinn þarf að greiða eru misháir eftir markaðsaðstæðum og geta verið á bilinu 4-6% en meðalvextir af öllu lánasafninu munu vera eitthvað lægri. Þau lán sem sjóðurinn veitir bera hins vegar einungis 1% vexti, sbr. 8. gr. reglugerðar nr. 478/2011, um Lánasjóð íslenskra námsmanna. Lánin eru því niðurgreidd enda er 47% framlag ríkissjóðs nýtt til að mæta hagstæðum vaxtakjörum og afföllum á ævitíma lánasafnsins. Í lánunum felst því opinber aðstoð við að standa straum af framfærslu og kostnaði við námið á meðan á því stendur.

Þótt vextir af námslánunum séu niðurgreiddir eru lánin verðtryggð og tengd vísitölu neysluverðs, sbr. 7. gr. laga nr. 21/1992. Afborganir sem sjóðurinn fær af lánasafninu nýtir hann til að endurgreiða þau lán sem hann hefur tekið.

Námsmenn sem fá lán hjá sjóðnum undirrita skuldabréf við lántöku til viðurkenningar á teknum lánunum, sbr. 5. mgr. 6. gr. laga nr. 21/1992 og 7. gr. reglugerðar nr. 478/2011. Fjárhæð námslána er færð á skuldabréf að námi loknu. Endurgreiðsla námslána hefst tveimur árum eftir námslok, sbr. 4. mgr. 7. gr. laga nr. 21/1992.

Afborgun af lánunum frá sjóðnum er algerlega óháð fjárhæð lánsins. Afborgunin er hins vegar tengd tekjum lántaka þannig að þeir þurfa einungis að endurgreiða jafnvirði 3,75% af tekjum sínum á hverju ári. Gjald dagar eru tveir: 1. mars er greidd föst afborgun og 1. september er greidd sú fjárhæð sem eftir stendur til þess að endurgreiðsla ársins samsvari 3,75% af tekjum næstliðins árs. Greiðslum hvors gjalddaga um sig má ætíð dreifa á sex mánuði.

Lendi greiðendur í vanskilum er sjóðurinn á öllum stigum innheimtu, hvort heldur er við upphaf vanskila, þegar krafan er komin í milliinnheimtu eða löginn heimtu, reiðubúinn að semja við greiðanda um leiðir til að koma endurgreiðslum í skil. Stefnandi býður lántökum sem hafa lent í vanskilum upp á vanskilaskuldabréf

sem eru að jafnaði til tíu ára. Reynist afborganir af vanskilum lántaka mjög íþyngjandi er hægt að fá skuldabréf sem endurgreiðist á lengri tíma.

Þegar sérstaklega stendur á, ef skyndilegar og verulegar breytingar verða á högum greiðanda, er jafnframt hægt að fá undanþágur frá því að greiða af námsláni, sbr. 6. mgr. 8. gr. laga nr. 21/1992. Sækja þarf um undanþágu fyrir báða föstu gjald dagana. Sá sem sækir um og uppfyllir hlutlæg, skráð skilyrði á rétt á undanþágu.

Það er markmið sjóðsins með margvíslegum úrræðum að gefa greiðendum sem ríkastan kost á því að koma lánnum sínum í skil og vera í skilum við sjóðinn. Því skiptir ekki máli þótt lán hafi verið gjaldfelld vegna gjaldþrotaskipta. Sé fyrning rofin er skuldara gefinn kostur á að koma láni í skil og síðan hefjast eðlilegar endurgreiðslur að nýju.

Hafi námsmaður tekið mjög hátt lán kann endurgreiðslutíminn að vera mjög langur. Hins vegar falla eftirstöðvar lánsins niður andist lántaki áður en hann hefur endurgreitt allan höfuðstól lánsins, sbr. 4. mgr. 9. gr.

Samkvæmt svari stefnanda, 12. maí 2005, við fyrirspurnum nefndasviðs Alþingis voru þá tæplega 73.000 námslán ógreidd. Tæplega 53.700 voru svonefnd lokuð lán, þar sem námi var lokið og endurgreiðsla hafin. Tæplega 19.300 lán voru enn opin sem þýðir að námsmenn voru enn í námi og endurgreiðsla ekki hafin.

Samkvæmt ársskýrslu stefnanda fyrir árið starfsárið 2015 óskuðu 47 lánþegar skipta á búi sínu árið 2012. Árið 2013 voru þeir 84, árið 2014 105 og 2015 óskuðu 134 lánþegar skipta á búi sínu. Stefnandi áætla að á tveimur árum hverfi milljarður úr kröfufasni hans af þessu sökum verði fyrning krafanna ekki rofin.

Samkvæmt 5. gr. laga nr. 150/2007, um fyrningu kröfuréttinda, fyrnist krafa um endurgreiðslu námslána á 10 árum en vextir af þeim fyrnast þó á fjórum árum, sbr. 3. gr. laganna. Hver krafa um afborgun af láninu fyrnist því á tíu árum.

Stefnda og gjaldþrotaskiptin

Stefnda, Z, hóf árið 2010 nám í leikskólakennarafræðum við Háskóla Íslands og sótti um lán hjá stefnanda. Þegar hún tók lánið, 25. október 2010, ritaði hún undir skuldabréf nr. G-116426 og var skuldabréfið þá opið fyrir útlánnum námslána. Stefnandi fékk námslán frá stefnanda greidd í þrennu lagi, 6. janúar og 19. og 31. maí árið 2011. Útborguð fjárhæð láns nam samtals 1.654.200 kr.

Rífliga einu og hálfu ári eftir þriðju útborgun námslánsins, fór stefnda þess á leit við Héraðsdóm O, að bú hennar yrði tekið til gjaldþrotaskipta. Í bréfum rituðum 28. janúar 2013 og 14. febrúar 2013, kom fram að hún hefði átt við fjárhagserfiðleika að etja síðastliðin tíu ár. Þegar slitnaði upp úr sambandi hennar við þáverandi sambýlismann og barnsföður, hafi hún setið eftir með miklar fjárskuldbindingar sem hafi reynst henni um megn að standa skil á. Hún hafi ítrekað reynt að ná

samkomulagi við kröfuhafa sína um greiðslu á hluta af skuldum sínum en á það hafi ekki verið fallist. Hún hafi því ekki átt annarra kosta vöð en að óska eftir gjaldþrotaskiptum á búi sínu, enda hafi henni verið með öllu ókleift að standa við skuldbindingar sínar og ætti heldur engar eignir til að setja þeim til tryggingar.

Fyrir dómi bar hún að henni hefði tekist að ná samkomulagi við alla kröfuhafa nema þá sem Intrum, síðar Motus, innheimti fyrir. Hún kvaðst hafa leitað til Umboðsmanns skuldara. Þar hafi verið farið yfir öll fjármál hennar og henni sagt að hún hefði ekki fjárhagslega burði til að koma til móts við þær kröfur sem Motus gerði. Því hafi hún óskað eftir gjaldþrotaskiptum en ekki sótt um greiðsluaðlögun.

Stefnda tilgreindi í beiðni um gjaldþrotaskipti að hún skuldaði þremur kröfum höfum alls 4.989.399 kr. Heildarskuld við Vodafone var 960.691 kr., heildarskuld við Sparisjóð H nam 2.236.579 kr. og skuld við LÍN nam 1.792.579 kr. Sú skuld var þó ógjaldfallin enda hafði stefnda einungis lokið rétt ríflega helmingi náms síns. Því hugðist hún ljúka árið 2015 og hefði ekki átt að hefja endurgreiðslu námslánsins fyrir en árið 2017.

Bú stefndu var tekið til gjaldþrotaskipta með úrskurði Héraðsdóms O 14. febrúar 2013. Við skiptin lýstu kröfuhafar kröfum í þrotabúið samtals að fjárhæð 4.061.155 kr.

Á þessum tíma, 14. febrúar 2013, hafði stefnda ekki lokið námi sínu. Hún var enn skráð í nám en hafði sótt um frestun á lokun skuldabréfsins skv. heimild í grein 2.5.2 í úthlutunarreglum lánasjóðsins. Skuldabréfið nr. G-116426, sem hún gaf út 25. nóvember 2010, var af þeim sökum enn opið fyrir frekari námslánnum frá stefnanda.

Við uppkvaðningu úrskurðar héraðsdómara um að bú sé tekið til gjaldþrotaskipta, falla allar kröfur á hendur þrotabúi sjálfkrafa í gjalddaga án tillits til þess sem áður kann að hafa verið umsamið eða ákveðið með öðrum hætti, sbr. 99. gr. laga nr. 21/1991, um gjaldþrotaskipti o.fl. Af þessum sökum féll námslán stefndu í gjalddaga 14. febrúar 2013. Skuldabréfinu var því lokað og uppreiknuð fjárhæð námslána miðað við breytingar á vísitölu neysluverðs, 1.792.129 kr., færð inn á það.

Tveir kröfuhafar lýstu kröfu í búið. Í kröfuskrá segir að Sparisjóður Horna fjarðar hafi lýst kröfu vegna yfirdráttar, 2.246.717 kr. Að sögn stefndu er þetta ekki rétt því hún hafi aldrei haft bankareikning hjá þeim sjóði. Skuldin stafi af því að hún hafi ábyrgst greiðslu húsaleigusamnings sem sambýlismaður hennar hafi gert en ekki staðið við. Stefnandi, LÍN, lýsti 1.797.680 kr. fjárkröfu í þrotabúið. Bú stefndu var eignalaust og því lauk skiptum á því 31. maí 2013 án þess að nokkuð fengist upp í lýstar kröfur.

Stefnda lauk þetta ár, 2013, á réttum tíma B. Ed. námi í leikskólakennara fræðum við Háskóla Íslands. Hún hóf mastersnám í sömu fræðum árið 2014 en varð að gera hlé á því, m.a. sökum veikinda og fjárhagsörðugleika. Það nám hefur hún nú hafið að nýju.

Stefnda er 35 ára, í sambúð og á tvö börn. Eldra barnið er á fimmtánda ári en yngra barnið eignaðist hún í mars 2014. Hún kvaðst hafa þjáðst bæði af með gönguþunglyndi og fæðingarþunglyndi og hafi því tekið árslangt fæðingarorlof á hálfum launum. Þar eð hálf laun hefðu ekki nægt til framfærslu hefði hún tekið yfirdráttarlán á meðan hún var í fæðingarorlofinu. Af þeim yfirdrætti greiddi hún nú um 20.000 kr. mánaðarlega.

Stefnda er í fullu starfi í L. Hún á hvorki íbúð né bifreið. Tekjur hennar til útreiknings tekjuskatts og útsvars fyrir árið 2013 námu 3.702.942 kr. eða 308.578 kr. á mánuði. Árið 2014 nam tekjuskattsstofn hennar 1.891.779 kr. eða 157.648 kr. á mánuði. Árið 2015 nam meðaltal launa hennar mánuðina apríl til og með nóvember, eftir að hún hóf fullt starf, 356.000 kr. Miðað við þessi laun næmi endurgreiðsla stefndu af námslánum 13.350 kr. á mánuði að jafnaði.

Málsástæður og lagarök stefnanda

Stefnandi byggir á því að stefnda hafi, með undirritun sinni á skuldabréf vegna námsláns nr. G-116426, skuldbundið sig til að endurgreiða námslánið í samræmi við skilmála í skuldabréfinu sjálfu og fyrirmæli laga nr. 21/1992, um Lánasjóð íslenskra námsmanna.

Námslán stefndu hafi fallið í gjalddaga við úrskurð héraðsdóms 14. febrúar 2013 um töku bús hennar til gjaldþrotaskipta, sbr. 99. gr. laga nr. 21/1991. Samkvæmt 2. mgr. 165. gr. sömu laga hefjist nýr fyrningarfrestur á kröfum á hendur þrotamanni á þeim degi sem skiptunum er lokið, hvort sem kröfu er lýst við gjaldþrotaskiptin eða ekki, svo framarlega sem vanlýst krafa fyrnist ekki á skemmri tíma. Nýr fyrningarfrestur kröfu stefnanda hafi því hafist 31. maí 2013, þann dag sem skiptum á þrotabúi stefndu lauk.

Stefnandi byggir þá kröfu sína að slit fyrningar verði viðurkennd á því að hann hafi sérstaka hagsmuni af því að fá fyrningunni slitið. Sérstaða stefnanda felist í því hlutverki hans að veita námsmönnum námslán og allir námsmenn sem upp fylla skilyrði laga nr. 21/1992, sbr. reglugerð nr. 478/2011, fyrir því að fá námslán eigi rétt á námslánum í samræmi við markmið og tilgang stefnanda.

Samkvæmt 1. mgr. 1. gr. laga nr. 21/1992, um Lánasjóð íslenskra námsmanna, sé það hlutverk sjóðsins að tryggja þeim sem falla undir lögin tækifæri til náms án tillits til efnahags. Í 1. mgr. 3. gr. laganna segi að miða skuli við að lán,

sem falla undir ákvæði laganna, nægi hverjum námsmanni til að standa straum af náms- og framfærslukostnaði meðan á námi stendur að teknu tilliti fjölskyldustærðar hans, sbr. einnig 12. gr. laganna. Í 3. mgr. 7. gr. segi að lánstími sé ótilgreindur en greitt skal af námsláni skv. 8. gr. þar til skuldin er að fullu greidd. Samkvæmt 4. mgr. 7. gr. skuli endurgreiðsla námslána hefjast tveimur árum eftir námslok. Þá segi í 5. mgr. 7. gr. laganna að vextir skuli vera breytilegir, en þó aldrei hærri en 3% ársvextir af höfuðstól skuldarinnar, og reiknist frá námslokum. Samkvæmt 8. gr. reglugerðar nr. 478/2011, beri námslán auk verðtryggingar 1% ársvexti sem leggjast á verðtryggðan höfuðstól.

Samkvæmt 8. gr. laga nr. 21/1992 ákvarðast árleg endurgreiðsla lánanna í tvennu lagi. Annars vegar föst greiðsla óháð tekjum og hins vegar viðbótargreiðsla sem miðast við ákveðinn hundradshluta tekjuársins á undan endurgreiðsluári, sbr. 10. gr. laganna.

Í íslenskri löggjöf séu þess víða merki að kröfur stefnanda séu taldar sérstaks eðlis og að baki því liggja sérstakir og ríkir almannahagsmunir. Stefnandi vísar til þess að lán hans eru undanþegin lögum um neytendalán, sbr. j-lið 1. mgr. 3. gr. laga nr. 33/2013, um neytendalán, sbr. áður c-lið 1. mgr. 2. gr. laga nr. 121/1994. Stefnandi vísar einnig til þess að lán hans eru undanþegin lögum um greiðslu aðlögun, sbr. g- og h-lið 3. gr. laga nr. 101/2010. Að baki þessum sérstöku íviln unum í garð stefnanda séu þau rök að kröfusafn hans byggist á ríkum almannahagsmunum, því endurgreiðsla námslána standi að verulegu leyti undir fjármögnun nýrra lánveitinga. Markmið lánanna sé að jafna aðstöðu til náms. Þau séu veitt á niðurgreiddum kjörum og ekki á viðskiptalegum forsendum. Þá séu endurgreiðslukjör þeirra óvenjuhagstæð þar eð þau taka að mestu mið af tekjum lán þegans. Enn fremur sé stefnanda heimilt að veita undanþágur frá árlegum endurgreiðslum vegna sérstakra aðstæðna hjá lánþega sem taldar eru upp í 6. mgr. 8. gr. laga nr. 21/1992, sbr. 12. og 13. gr. reglugerðar nr. 478/2011.

Kröfur stefnanda séu einkaréttarlegs eðlis og byggjast á skilyrðislausu loforði skuldarans um að endurgreiða lánið á tiltekinn hátt, þ.e. samkvæmt skilmálum skuldabréfs og fyrirmælum laga, sbr. 5. mgr. 6. gr. laga nr. 21/1992 og 7. gr. reglugerðar nr. 478/2011, sbr. áður 5. gr. reglugerðar nr. 602/1997.

Stefnandi byggir á því að hann hafi verulega hagsmuni af því að fá fyrningunni slitið vegna eðlis námslána sem samfélagslegs úrræðis, vegna mikil vægis endurgreiðslu lánanna fyrir fjármögnun nýrra útlána og jafnræðis sem aðrir lánþegar, og eftir atvikum sjálfskuldarábyrgðaraðilar, verði að njóta. Á stefnanda hvíli sú skylda samkvæmt 11. gr. laga nr. 37/1993 að koma eins fram við alla lánþega sína og gæta fyllsta jafnræðis meðal þeirra. Verði látið viðgangast að kröfur lítils hóps lánþega námslána fyrnist á 2 árum, meðan gætt sé að því að innheimta

kröfur gegn öðrum skuldurum á miklu lengri tíma, sé þeim síðarnefndu mismunað á ólögmetan hátt.

Stefnandi hafi sérstaka hagsmuni af því að fá fyrningunni slitið. Líta verði til þess að lán stefnanda eru veitt á afar hagstæðum kjörum, niðurgreidd af almannafé, og greiðslubyrði þeirra miðast að mestu við tekjur hvers greiðanda. Námslán séu endurgreidd á löngum tíma, jafnvel mörgum áratugum, allt eftir greiðslugetu hvers lánþega. Líta verði til þessa þegar metnar eru líkur á því að námslánaskuldin verði endurgreidd.

Í 6. mgr. 8. gr. laga nr. 21/1992 sé lögbundin heimild fyrir stefnanda að veita lánþega námsláns undanþágu frá árlegri endurgreiðslu að hluta eða að öllu leyti, verði skyndilegar og verulegar breytingar á högum skuldara, svo sem vegna veikinda eða slysa, sem skerðir ráðstöfunarfé hans eða möguleika á því að afla tekna. Stefnanda sé jafnframt heimilt að veita undanþágu frá árlegri endurgreiðslu ef nám, atvinnuleysi, veikindi, þungun, umönnun barna eða aðrar sambærilegar ástæður valda verulegum fjárhagserfiðleikum hjá lánþega eða fjölskyldu hans.

Á því er byggt að samkvæmt verklagsreglum stefnanda sé öllum greiðendum heimilt að koma námslánum sínum í skil, einnig þótt krafan hafi verið gjaldfelld.

Eftirleiðis greiðist afborganir af námsláninu samkvæmt fyrirmælum 8. gr. laga nr. 21/1992, og samkvæmt skilmálum skuldabréfs stefnda vegna námslána. Greiðslubyrði námslána stefndu verði aldrei hærri en 3,75% af tekjustofni hennar, en annars rétt rúmar tíu þúsund kr. á mánuði á ársvísu, sé tekið mið af fastri árlegri afborgun af námsláninu.

Stefnandi byggir á því að ætla verði að stefnda geti greitt skuld sína eftir slit fyrningar vegna aukins aflahæfis á grundvelli þeirrar menntunar sem hún hafi aflað sér. Í skaðabótarétti sé viðurkennt að við útreikning á töpuðum framtíðartekjum verði aflahæfi metið út frá því hvort tjónþoli hafi lokið námi sem hann hefur lagt stund á. Tjón á aflahæfi sé þá metið á grundvelli starfsréttinda hafi námi verið lokið á slysdegi. Á því er byggt að sömu sjónarmið verði lögð til grundvallar hér og aflahæfi og greiðslugeta stefndu verði metin á grundvelli mögulegra tekna á því fagsviði sem hún hefur menntað sig til.

Verði stefnda fyrir alvarlegum áföllum geti hún óskað eftir því við stjórn stefnanda að henni verði veitt undanþága frá afborgun árlegrar endurgreiðslu á námsláni sínu, að hluta eða að öllu leyti, sbr. 6. mgr. 8. gr. laga nr. 21/1992 sem fyrr greinir.

Allt framangreint sýni að líkur megi telja til að fullnusta fáist á kröfu stefnanda á nýjum fyrningartíma. Skrá yfir kröfur í þrotabú stefndu styðji málsástæðu stefnanda um framtíðargreiðsluhæfi stefndu.

Af lögskýringargögnum verði ráðið að dómstólum sé eftirlátið að meta hvenær sérstakir hagsmunir kröfuhafa séu fyrir hendi svo viðurkenna megi slit fyrir ingar. Í lögskýringargögnum er nefnt í dæmaskyni að geti niðurfelling talist óhæfi leg gagnvart öðrum skuldurum eða samfélaginu sjálfu teljist hagsmunir kröfuhafa sérstakir. Stefnandi telur hvort tveggja eiga við í tilviki stefnda, samfélagið verði fyrir tjóni ef námslán, sem er hugsað til langs tíma og veitt á samfélagslegum forsendum, fynist hjá afmörkuðum hópi skuldara á tveimur árum, meðan aðrir greiðendur námslána eru bundnir greiðsluskyldu áratugum saman.

Stefnda búi að sérmenntun sinni sem leikskólakennari alla ævi. Engin sann girnirök mæli með því að skuld hennar verði markaður skemmri fyrningartími en annarra sem tekið hafa félagsleg lán á niðurgreiddum kjörum hjá stefnanda.

Til stuðnings kröfum sínum vísar stefnandi til meginreglu kröfuréttar um efndir fjárskuldbindinga. Hann vísar til laga nr. 21/1992, um Lánasjóð íslenskra námsmanna, laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála, laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, laga nr. 21/1991, um gjaldþrotaskipti o.fl., laga nr. 33/2013, um neytendalán, laga nr. 121/1994, um neytendalán (brottfallin), og 11. gr. stjórnarsýslulaga, nr. 37/1993. Hann vísar jafnframt til reglugerðar nr. 478/2011, um Lánasjóð íslenskra námsmanna, með síðari breytingum, og reglugerðar nr. 602/1997 (brottfallin). Um varnarþing vísast til ákvæða í skuldabréfinu sjálfu og 3. mgr. 42. gr. laga nr. 91/1991. Krafa um málskostnað styðst við 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991. Krafa um virðisaukaskatt styðst við lög nr. 50/1988, en stefnandi er ekki virðisaukaskattsskyldur og honum því nauðsynlegt að fá dæmdan virðisaukaskatt úr hendi stefnda.

Málsástæður og lagarök stefndu

Stefnda krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda. Hún vísar til þess að ekki sé fullnægt þeim tveimur skilyrðum 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991, sbr. lög nr. 142/2010, sem þurfi að vera fyrir hendi þannig að hægt sé að fallast á þá kröfu stefnanda að viðurkenna slit fyrningar þeirrar kröfu sem stefnandi lýsti í þrotabú stefndu árið 2013.

Við gjaldþrotaskipti stofnast ný lögpersóna, þrotabú, sem taki við fjárhagslegum réttindum og skyldum þrotamanns. Með vísan til 2. mgr. 72. gr. laga nr. 21/1991 hafi þrotabú stefndu tekið við öllum þeim fjárhagslegu skyldum sem hvíldu á henni 14. febrúar 2013, við uppkvaðningu úrskurðarins um gjaldþrotaskipti. Stefnandi hafi lýst kröfu sinni í þrotabúið. Skiptum á búinu hafi lokið án þess að greiðsla fengist upp í lýstar kröfur því engar eignir fundust í búinu. Krafa stefnanda hafi verið almenn krafa í þrotabú stefndu og ekki notið neinnar

sérstöðu við skiptin.

Samkvæmt 2. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991, sbr. lög nr. 142/2010, beri þrotamaður ábyrgð á skuldum sínum sem ekki fást greiddar við gjaldþrotaskiptin. Í lagagreininni segi jafnframt að hafi kröfuhafi lýst kröfu sinni á hendur þrotamanni við gjaldþrotaskiptin og krafan ekki fengist greidd við skiptin sé fyrningu kröfunnar slitið gagnvart þrotamanni. Frá og með skiptalokum hefjist nýr tveggja ára fyrningarfrestur. Hafi kröfunni hins vegar ekki verið lýst við skiptin gildi engu að síður sami fyrningarfrestur um slíka kröfu, að því gefnu að hún fyrnist ekki á skemmri tíma. Samkvæmt 3. mgr. sömu lagagreinar verði fyrningu lýstra krafna í þrotabúið því aðeins slitið á ný með því að kröfuhafi höfði innan fyrningarfrests mál á hendur þrotamanni og fái dóm um viðurkenningu á fyrningarslitum kröfunnar gagnvart honum. Viðurkenningu á fyrningarslitum skuli því aðeins veita með dómi að kröfuhafi sýni annars vegar fram á það að hann hafi sérstaka hagsmuni af því að slíta fyrningu og hins vegar að líkur megi telja á að fullnusta geti fengist á kröfunni á nýjum fyrningartíma, en að gengnum slíkum dómi gilda almennar reglur um fyrningu kröfunnar.

Samkvæmt þessu lagaákvæði séu tvö skilyrði fyrir því að hægt sé að fá dóm um viðurkenningu á fyrningarslitum, annars vegar að kröfuhafi sýni fram á það að hann hafi sérstaka hagsmuni af því að slíta fyrningu og hins vegar að kröfuhafi sýni fram á það að líkur séu á því að fullnusta geti fengist á kröfunni á nýjum fyrningar tíma. Kröfuhafi þurfi að sýna fram á það að bæði skilyrðin séu uppfyllt til að fallast megi á viðurkenningu á fyrningarslitum. Ekki verði séð að stefnandi hafi með máls höfðun sinni sýnt fram á að fyrrgreind skilyrði 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991 séu uppfyllt fyrir þá kröfu sem hann sækir í þessu máli.

Sú heimild sem kröfuhafa sé veitt í 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991 til að höfða mál á hendur þrotamanni til viðurkenningar á fyrningarslitum sé undantekningarákvæði, þ.e. undantekning frá þeirri meginreglu laganna að kröfur sem ekki fáist greiddar við gjaldþrotaskipti fyrnist á tveimur árum frá skiptalokum. Undantekningarákvæði sem þessi beri samkvæmt almennum lögskýringarsjónarmiðum að skýra þröngt. Sá skilningur sé meðal annars staðfestur í athugasemdum með því lagafrumvarpi sem síðar varð að lögum nr. 142/2010. Með lögum nr. 142/2010 hafi verið sett almenn regla um fyrningarfrest þeirra krafna sem lýst er í þrotabú og ekki fást greiddar við skiptin. Fyrningarfrestur þessara krafna sé sá sami án tillits til eðlis þeirra. Lögin geri almennt ekki ráð fyrir því að unnt sé að slíta fyrningunni, hvort sem kröfunni hafi verið lýst eða ekki, innan þessa tveggja ára frests nema í undantekningartilvikum.

Í athugasemdum með fyrrgreindu lagafrumvarpi segi að með sérstökum hagsmunum kröfuhafa væri horft til þess af hvaða rót kröfunnar væru runnar. Í því

sambandi væru höfð í huga tilvik eins og krafa á hendur þrotamanni sem hefði orðið til með saknæmri eða ámælisverðri hegðun þrotamanns en þar sem þetta væri undantekningarákvæði yrði að túlka þessa heimild þröngt. Í meðförum Alþingis kom þetta skilyrði, um sérstaka hagsmuni kröfuhafa af því að fá fyrningu slitið, til sérstakrar skoðunar. Í nefndaráliti meirihluta allsherjarnefndar Alþingis vegna frumvarpsins segi að nefndinni hafi borist fjölmargar ábendingar þess efnis að ekki væri nægilega skýrt í athugasemdum með frumvarpinu við hvað væri átt með sérstökum hagsmunum. Bent hafi verið á að nota mætti til viðmiðunar að hvorki hafi verið stofnað til skuldarinnar á óheiðarlegan hátt né að niðurfellingin gæti talist óhófleg þegar litið er til annarra skuldara eða hagsmuna almennings almennt. Viðmiðin gætu þannig átt við um kröfur sem óhæfilegt væri gagnvart öðrum skuldurum eða samfélaginu að veita skamman fyrningarfrest. Í því sambandi hafi verið nefndar í dæmaskyni kröfur sem hefðu orðið til vegna óhóflegrar neyslu og fjárráða vegna óhæfilegra arðgreiðslna eða kaupauka og annarra slíkra ósiðlegra athafna án þess þó að það hafi verið ámælisvert að taka lánið miðað við þau fjárráð sem viðkomandi hafði. Meirihluti allsherjarnefndar Alþingis hafi talið að dómstólar ættu að líta til þessara sjónarmiða þegar lagt yrði mat á það hvort undanþágan ætti við eða ekki.

Í fyrrgreindu nefndaráliti segi einnig að nefndin hafi skoðað það sérstaklega hvort leggja ætti til að tveggja ára fyrningarfresturinn næði ekki til ákveðinna krafna eins og meðal annars væri gert í lögum nr. 101/2010, um greiðsluáðlögun, þannig að ekki þyrfti að leita til dómstóla til að rjúfa fyrningu þeirra með tilheyrandi kostnaði. Nefndin skoðaði í því sambandi sérstaklega þær kröfur sem greiðsluáðlögun tekur ekki til. Það var niðurstaða nefndarinnar að ekki væri ástæða til að undanþiggja ákveðnar kröfur þeim almenna fyrningarfresti sem fram kæmi í frumvarpinu. Nefndin taldi hins vegar að dómstólum bæri, við mat á því hvort viðurkenna bæri fyrningarslit, meðal annars að líta til rétt hæðar krafna við gjaldþrotaskipti.

Kröfur stefnanda vegna námslána séu undanþegnar lögum nr. 101/2010, um greiðsluáðlögun, sbr. g-lið 3. gr. laganna, að öðru leyti en því að ákveða má við greiðsluáðlögun að afborganir af þeim og vextir falli niður á greiðsluáðlögunartíma. Ljóst sé af lögskýringargögnum með lögum nr. 142/2010 að löggjafinn taldi ekki ástæðu til að undanskilja lán stefnanda þeim tveggja ára fyrningarfresti sem kveðið er á um í 2. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991. Þvert á móti verði ekki annað ráðið af lagaákvæðinu sjálfu og lögskýringargögnum en að lán stefnanda falli ekki undir þá sérstöku hagsmuni sem þurfi að vera fyrir hendi til að fallast megi á viðurkenningu á fyrningarslitum samkvæmt 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991. Eitthvað annað og meira þurfi til að koma í því sambandi en lögbundið hlutverk stefnanda eða fjár

mögnun, vaxtakjör eða endurgreiðsluákvæði lána stefnanda.

Stefnda bendir einnig á að það sé skilyrði samkvæmt 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991, sbr. lög nr. 142/2010, fyrir viðurkenningu á fyrningarslitum, að kröfuhafi, stefnandi í þessu tilviki, sýni fram á að líkur séu til þess að krafa hans fái greidd á nýjum fyrningartíma. Á stefnanda hvíli sönnunarbyrðin fyrir þessum líkum og með því sé ekki átt við að hann fái einhvern hluta kröfunnar greiddan heldur sé átt við alla kröfuna eða meirihluta hennar. Stefnda, sem hafi tvö börn á framfæri sínu, hafi lágur tekjur og ekkert bendi til þess að hún geti greitt kröfuna á nýjum fyrningartíma. Stefnda hafi ekki náð að ljúka námi sínu í leikskólakennara fræðum og hafi auk þess strítt við veikindi á umliðnum árum. Stefndandi hafi ekkert lagt fram til stuðnings því að þessu skilyrði sé fullnægt nema órökstuddar fullyrðingar í þá veru að stefnda muni geta greitt skuldina þegar hún hafi lokið námi sínu.

Ekki verði séð að röksemdir stefnanda varðandi hlutverk hans, vaxtakjör og endurgreiðslutíma lána skapi honum einhverja þá sérstöðu sem valdi því að hann hafi sérstaka hagsmuni umfram aðrar lánastofnanir eða kröfuhafa sem leiði til þess að undantekningarákvæði 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991 varðandi fyrningarslit eigi við um kröfur stefnanda.

Með vísan til alls þess sem rakið hefur verið telur stefnda að hafna beri öllum kröfum stefnanda í málinu og sýkna hana af þeim.

Stefnda krefst málskostnaðar úr hendi stefnanda, að viðbættum virðisauka skatti, eins og þetta mál væri eigi gjafsóknarmál. Stefnda krefst þess jafnframt að henni verði dæmdur gjafsóknarkostnaður, samkvæmt 127. gr. laga nr. 91/1991, úr hendi ríkissjóðs, að viðbættum virðisaukaskatti.

Stefnda byggir kröfu sínar fyrst og fremst á ákvæðum laga nr. 21/1991, um gjaldþrotaskipti, einkum 72.-74., 155. og 165. gr. laganna, sbr. lög nr. 142/2010. Jafnframt vísar hún til laga nr. 21/1992, um Lánasjóð íslenskra námsmanna, svo og til laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála. Krafa hennar um málskostnað byggist á ákvæðum 129. gr. og 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991. Krafa um gjafsóknarkostnað styðst við ákvæði 127. gr. sömu laga. Krafa um virðisaukaskatt á málflutningsþóknun lögmanns stefndu byggist á lögum nr. 50/1988, um virðisaukaskatt. Þar eða stefnda er ekki virðisaukaskattsskyld sé henni nauðsynlegt að fá dæmdan virðisaukaskatt úr hendi stefnanda.

Niðurstaða

Í þessu máli þarf stefndandi, Lánasjóður íslenskra námsmanna, að sýna fram á að hann uppfylli það skilyrði 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1992, um gjaldþrota

skipti o.fl., sbr. lög nr. 142/2010, að hafa sérstaka hagsmuni af því að rofin sé fyrning þeirrar kröfu sem hann lýsti við gjaldþrotaskipti á búi stefndu en fékkst ekki greidd.

Til stuðnings því að hann hafi sérstaka hagsmuni af því að rjúfa fyrningu kröfunnar vísar stefnandi annars vegar til hlutverks síns og eðlis þeirra lána sem hann veitir og hins vegar til þess að stefnda hafi ekki leitað annarra úrræða til að leysa úr fjárhagsvanda sínum, svo sem greiðsluaðlögunar, áður en hún óskaði gjaldþrotaskipta á búi sínu.

Skiptum á búi stefndu lauk 31. maí 2013. Stefna málsins var birt 27. maí 2015 og því var málið höfðað áður en tvö ár voru liðin frá skiptalokum og þar með innan nýja tveggja ára fyrningarfrestsins.

Stefnandi byggir, eins og áður segir, á því að hann hafi sérstaka hagsmuni af því að rjúfa fyrningu kröfu sinnar á hendur stefndu á þeim grundvelli að hún hafi strax óskað gjaldþrotaskipta á búi sínu í stað þess að leita fyrst annarra úrræða. Stefnda hafi ekki sótt formlega um greiðsluaðlögun og því ekki látið reyna á það úrræði. Hefði hún gert það og náð samningi við kröfuhafa sína hefði námslánið staðið utan við samninginn, sbr. g-lið 1. mgr. 3. gr. laga nr. 101/2010, um greiðsluaðlögun einstaklinga. Stefnandi hefði því fengið það endurgreitt með tíð og tíma, þegar stefnda hefði lokið námi sínu. Þetta úrræði hafi henni borið að sækja um áður en hún óskaði gjaldþrotaskipta.

Stefnda hafði fengið greitt út námslán, í maí 2011, einu og hálfu ári áður en hún óskaði gjaldþrotaskipta og skuldabréfið var enn opið fyrir frekari lánveitingu. Stefndu bar ekki að hefja afborganir af láninu fyrr en árið 2017 miðað við þá áætlun hennar að ljúka meistaranámi í leikskólafræðum árið 2015. Að mati stefnanda er námslánið sem hann veitti stefndu því ekki orsök fjárhagsvanda hennar.

Stefnda rekur fjárhagsvanda sinn til þess þegar sambúð hennar og föður eldra barns hennar lauk áratug áður en hún bað um gjaldþrotaskiptin. Hún kvaðst þá hafa setið uppi með ýmsar skuldir. Þar á meðal hafi hún ábyrgst skuldabréf sem hann hefði gefið út vegna ógreiddrar húsaleigu. Þrátt fyrir nokkurn árangur af því að semja við kröfuhafa hafi hún mætt óyfirstíganlegri fyrirstöðu við að ná samningum um greiðslu þessarar skuldar, einkum vegna þvergirðings hjá þeim sem innheimti fyrir kröfuhafann.

Stefnandi hafði því glímt við fjárhagsvanda í a.m.k. átta ár þegar hún fékk námslánið hjá stefnanda. Því má fallast á það með stefnanda að það hafi ekki verið námslánið sem íþyngdi henni enda var ekki komið að gjalddaga þess og hefði fyrsta greiðsla af því ekki fallið í gjalddaga, miðað við ráðgerð námslok stefndu, fyrr en

2017, ríflega fjórum árum eftir að hún óskaði gjaldþrotaskipta.

Stefnandi lagði áherslu á það við aðalmeðferð að víða í lögskýringargögnum kæmi fram að gjaldþrotaskipti ættu að vera algert neyðarúrræði þegar allt annað hefði verið reynt en ekki dugað til. Stefnda hefði ekki verið í slíkri neyð sem vísað sé til í lögskýringargögnum þegar hún óskaði skipta á búi sínu.

Engu að síður verður því ekki haggð að héraðsdómur tók bú stefndu til gjaldþrotaskipta 14. febrúar 2013. Því verður að ganga út frá því að stefnda hafi þá uppfyllt öll skilyrði laganna fyrir því að það yrði gert. Þar eð því hefur ekki verið hnekkð að hún hafi uppfyllt skilyrði 1. mgr. 64. gr. laga nr. 21/1991, um gjaldþrotaskipti o.fl., þegar hún óskaði gjaldþrotaskipta á búi sínu verður ekki fall íst á að nokkuð það við gjaldþrotaskipti hennar sé þess eðlis að stefnandi verði tal inn af þeim sökum hafa sérstaka hagsmuni af því að rjúfa fyrningu kröfu sinnar. Ekki hefur heldur verið sýnt fram á að skuldir stefndu, aðrar en námslánið, stafi af öðru en því að halda heimili og framfleyta fjölskyldu.

Til grundvallar kröfu sinni um rof fyrningar vísar stefnandi þó sérstaklega til hlutverks síns, eðlis lána sinna og endurgreiðslukjara. Eins og farið var yfir í lýsingu málavaxta er stefnanda skylt að veita lán hverjum þeim sem stundar lánshæft nám. Slík lán eru veitt á mun hagstæðari kjörum en nokkur önnur lán. Þau eru niðurgreidd af ríkissjóði því þau bera einungis 1% vexti þótt þau lán, sem sjóðurinn tekur til þess að geta veitt námslánið, beri allt að 4-6% vexti.

Endurgreiðsla námslána hefst ekki fyrr en að liðnum tveimur árum frá náms lokum. Afborganir taka einvörðungu mið af tekjum lántaka, 3,75% af tekjum næst liðins árs, en ekki því hversu hátt lán hann tók.

Standi sérstaklega illa á hjá lánþega, og hann uppfyllir skráð, hlutlæg skilyrði, er stjórn sjóðsins skylt að veita honum undanþágu frá greiðslu afborgana og fresta afborgunum hans. Falli lánþegi frá er námslánið afskrifað burtséð frá því hversu hár höfuðstóll er þá enn ógreiddur. Lánið er samkvæmt öllu þessu ekki veitt á viðskiptalegum forsendum eða í gróðaskyni heldur er það félagslegt úrræði í almannaðágu.

Um 53% af fjármögnun stefnanda byggjast á endurgreiðslu námslána og er honum því mikilvægt að innheimta þau með sem minnstum afföllum. Sjóðurinn þarf að greiða jafnt og þétt af þeim lánnum sem hann tekur. Vegna margvíslegra heimilda lántaka til þess að fresta greiðslum, svo og þar eð endurgreiðsla ræðst af tekjum greiðenda, berast stefnanda endurgreiðslur námslána ekki jafnt og þétt heldur sveiflukennt.

Stefnandi hefur ekki nein úrræði til þess að mæta afföllum af endurgreiðslum því hann getur ekki og má ekki reikna mögulegt tap útlána inn í vaxtakjör sín eins og sá sem veitir lán á frjálsum markaði. Það sem ekki fæst greitt verður greitt af öllum almenningi, einnig öðrum sem hafa tekið námslán en ekki óskað gjaldþrotaskipta á búi sínu.

Stefnandi þarf jafnframt að gæta jafnræðis við innheimtu lána enda er hann bundinn bæði af jafnræðisreglu stjórnarsýsluréttar og jafnræðisreglu stjórnarskrárinnar. Honum er því skylt að láta reyna á innheimtu gagnvart öllum lánþegum.

Til þess má einnig líta að í lögum nr. 101/2010, um greiðsluaðlögun einstaklinga, er lánnum stefnanda veitt sú sérstaða að þau falla ekki niður eins og lán frá öðrum lánveitendum, hvorki í heild né hluta, við gerð samnings um greiðslu aðlögun. Þvert á móti standa þau utan við slíkan samning eins og skattar og með lag. Hlé er gert á endurgreiðslu námslána þann árafjölda sem lánþeginn greiðir samkvæmt greiðsluaðlögunarsamningnum og á þeim tíma falla hvorki á þau vextir né vanskilagjöld. Að liðnum greiðsluaðlögunartíma hefst endurgreiðsla námslána á ný.

Stefnandi byggir mál sitt, eins og áður segir, á því að hann uppfylli skilyrði ákvæðis 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991, um gjaldþrotaskipti o.fl., og hafi sérstaka hagsmuni af því að rjúfa fyrningu kröfu sinnar. Við aðalmeðferð vísaði hann til ákvæða stjórnarskrárinnar, sérstaklega 2. gr. um þrískiptingu ríkisvaldsins, 27. gr. um birtingu laga og 65. gr. um jafnræði en einkum og sér í lagi til 72. gr., um friðhelgi eignarréttar.

Stefnandi vísaði til þess að dómstóll geti ekki túlkað óljósa lagareglu þannig að hann setji lögbundin viðmið. Með því væri hann kominn inn á verksvið löggjafans, Alþingis, og bryti gegn reglunni um þrískiptingu ríkisvaldsins. Með því væri einnig brotið gegn þeirri reglu að almenningur eigi að geta lesið skýrar réttarreglur út úr texta laganna í stað þess að þær væru búnar til eftir hendinni í hverju máli sérstaklega. Enn fremur væri með því brotið gegn meginreglunni um jafnræði því erfitt sé að tryggja jafna stöðu allra fyrir lögunum þegar regla sé mótuð í einstökum dómsmálum.

Hann áréttaði einnig að með því að taka af kröfuhafa þann rétt hans að halda kröfu sinni lifandi væri eignarréttur hans skertur. Ekki hvað síst væri alvarlegt að þessi eignaskerðing hafi afturvirk áhrif því hún taki til krafna sem stofnuðust löngu áður en lög nr. 142/2010 voru sett.

Þótt stefnandi sjái ýmsa annmarka á ákvæðinu byggði hann ekki á því að víkja bæri því til hliðar fyrir þá sök að það væri andstætt stjórnarskrá, heldur lagði hann einkum áherslu á að nýta bæri efnisinntak 72. gr. stjórnarskrárinnar sem lög

skýringargagn þegar hugtakið „sérstakir hagsmunir“ í 3. mgr. 165. gr. væri túlkað eða skýrt.

Það er afdráttarlaust markmið laga nr. 142/2010, sem breyttu 165. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o.fl., að losa gjaldþrota fólk undan sérhverri fjárhagslegri skuldbindingu sinni, með þeirri margnefndu undantekningu þó, að geti kröfuhafi sýnt fram á sérstaka hagsmuni skal dómstóll veita honum heimild til að halda á lífi kröfu sinni á hendur gjaldþrota manni.

Vissulega má fallast á það með stefnanda að lán hans njóti mikillar sérstöðu meðal lána og að þau hafi mikla samfélagslega þýðingu. Það er einnig vafalaust að hann verði fyrir miklu fjárhagslegu áfalli þegar hann fær ekki endurgreidd námslán þeirra greiðenda sem óska gjaldþrotaskipta á búi sínu og að hann sé að ýmsu leyti verr í stakk búinn en aðrir lánveitendur til að bregðast við því áfalli, svo og að það áfall verði ekki lagt á herðar annarra en almennings.

Eignaskerðingin sem ákvæðið veldur er almenn því hún tekur til allra kröfu hafa. Hún mun þó vafalaust koma misjafnlega niður á lánveitendum. Þegar litið er til allra þeirra fjölmörgu en ólíku kröfuhafa sem hafa misst og munu missa spón úr aski sínum vegna gjaldþrotaskipta einstaklinga þykir þó ljóst að skerðingin muni bitna hlutfallslega miklu harðar á kröfuhöfum sem lána fáum eða eiga af öðrum sökum kröfu á hendur fáum en jafnvel hærri fjárhæðir hjá hverjum en stefnandi gerir. Hlutfallslega verst og ósanngjarnast mun hún þó væntanlega bitna á þeim einstaklingum, og hugsanlega lögaðilum, sem eiga einstaklingsbundnari og sérstæðari kröfu á hendur gjaldþrota manni en þeir sem lána stórum hópi.

Í þessum heildarsamanburði, þegar jafnframt er horft til þess markmiðs lög gjafans að losa fólk undan skuldum sínum, verður ekki talið, þrátt fyrir sérstöðu stefnanda sem lánastofnunar og þrátt fyrir sérstakt eðli þeirra lána sem hann veitir, að þessi skerðing bitni svo einstaklega hart á honum umfram aðra sem lána jafnfjölmönnum hópi að hann verði talinn hafa sérstakra hagsmuna að gæta í skilningi 3. mgr. 165. gr. laga nr. 21/1991. Af þessum sökum verður að hafna kröfu stefnanda.

Þar eð því hefur verið hafnað að stefnandi hafi sýnt fram á sérstaka hagsmuni sína af því að rjúfa fyrningu þeirrar kröfu sem hann lýsti við gjaldþrotaskipti á búi stefndu þarf ekki að taka afstöðu til þess hvort stefnda gæti greitt árlega 3,75% af tekjum sínum til að endurgreiða lánið.

Vegna þessarar niðurstöðu, og með vísan til 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála, ber að dæma stefnanda til að greiða stefndu málskostnað sem þykir, að teknu tilliti til virðisaukaskatts, hæfilega ákveðinn

800.000 kr.

Stefndu var, með bréfi innanríkisráðuneytisins 1. september 2015, veitt gjaf sókn til þess að grípa til varna í þessu máli. Af þeim sökum verður stefnandi dæmdur til þess að greiða ofangreinda fjárhæð í ríkissjóð. Gjafsóknarkostnaður stefndu, þar með talin málflytningarspóknun lögmanns hennar, Björns Jóhannessonar hrl., greiðist úr ríkissjóði.

Ingiríður Lúðvíksdóttir, settur héraðsdómari, kveður upp þennan dóm.

D Ó M S O R Ð

Stefnda, Z, er sýkn af kröfu stefnanda, Lánasjóðs íslenskra námsmanna.

Stefnandi greiði 800.000 kr. í málskostnað, sem renni í ríkissjóð.

Málskostnaður stefndu og málflytningarspóknun lögmanns hennar, Björns Jóhannessonar hrl., 800.000 kr., greiðist úr ríkissjóði.

Ingiríður Lúðvíksdóttir

Rétt endurrit staðfestir,
Héraðsdómi Reykjavíkur 5. júlí 2016